

JAUNIEŠU LĪZDALĪBAS VEICINĀŠANA PRIEKŠLAICĪGAS MĀCĪBU PĀRTRAUKŠANAS NOVĒRŠANAI

Promotion of Youth Involvement for Early School Leaving Prevention

Inguna Kaniņa

University of Latvia, Latvia

Abstract. Among the main challenges of contemporary education system are raising the motivation to study, strengthening the bond between the student and the school and prevention of early school leaving. In Latvia as well as in the rest of Europe the percentage of early school leavers still remains high. According to Eurostat data the percentage of students having left school early in Latvia reached 8% in 2018. Moreover the Baltic Social studies stated that altogether 26% of schools have faced the problem of early school leavers. Among the main factors reported as the reason for early school leaving are lack of motivation and risks related to school environment. Using the competency-based learning model new educational goals have been set, as follows, namely methodically moving towards the desired future profession, active involvement in the community, cooperation and developing of the feeling of patriotism. Lielvarde municipality in cooperation with the Ministry of Education and Science has launched a project aimed to gain a better understanding of students' emotional and mental state, plans for the future as well as raising awareness of possible ways to get support during difficult times. The method used in the research were questionnaires. In the research there were involved students from all schools of Lielvārde district starting with age 13. The main goal of the research is to create a sustainable action plan, in order to gain more involvement from students. The results of research reveal students' attitude towards studying, their future job options as well as the awareness of possibilities to use support systems in their lives.

Keywords: early school leavers, involvement, support system.

Ievads

Introduction

Mūsdienu izglītības sistēmas izaicinājums ir skolēnu mācību motivācijas paaugstināšana, piederības un līdzdalības veicināšana un mācību priekšlaicīgas pamešanas novēršana. Jauniešiem pabeidzot skolu un iegūstot kvalifikāciju, kas nepieciešama viņu turpmākajā darba dzīvē, ieguvēji ir visi – jaunieši, uzņēmēji, valsts. Tādēļ skolas beigšanu uzskata par svarīgu Eiropas politikas mērķi.

VIAA publicētajā pētījumā “Karjeras atbalsta pasākumi riska grupu jauniešiem” (2010) konstatēts, ka deviņās no desmit jaunajām darbavietām Eiropā nepieciešami darbinieki, kuriem ir vidējā vai augstākā līmeņa kvalifikācija, tomēr katrs septītais jauniešs Eiropā pārtrauc formālo izglītību, nepabeidzot vidējo izglītību.

Teorētiskajā literatūrā kā mācību pārtraukšanas iemesli visbiežāk tiek minēti zema mācību motivācija, atbalsta trūkums mācīšanās grūtību gadījumā un ar skolas vidi saistīti riski (Kraģe & Ivanova, 2018). Savukārt jaunieši, kas priekšlaicīgi pārtraukuši mācības visbiežāk neiesaistījās vai kavēja mācību procesu, neizrādīja vēlmi piedalīties izglītības iestādes aktivitātēs, nejuta piederību klasei un izglītības iestādei (Dryfoos, 1991).

Kā Eiropas, tā nacionālajā līmenī uzmanību pievērš skolu beidzēju skaita paaugstināšanai un augstāka izglītības un apmācības līmeņa sasniegšanai ar mērķi nodrošināt vispārēju vidējās izglītības ieguvu.

Izglītības mērķis Eiropas Sociālā fonda (ESF) projekta “Kompetenču pieeja mācību saturā” (Nr.8.3.1.1/16/I/002) ir noteikts kā ikviena jaunieša mērķtiecīga un lietpratīga savas nākotnes veidošana, līdzdarbība sabiedrības dzīvē, sadarbības prasmju attīstīšana un Latvijas patriotisma veidošana.

Lielvārdes novada pašvaldība ar Izglītības un zinātnes ministrijas Jaunatnes politikas valsts programmas atbalstu ir uzsākusi projekta “Skatāmie vienā virzienā” īstenošanu, kura ietvaros ir veikts pētījums. Pētījuma veikšanai izmantota aptauja, lai noskaidrotu kāda ir jauniešu līdzdalība sociālajos procesos, turpmākās izglītības plāni un pieejamais atbalsts grūtībās izglītības ieguves laikā. Pētījumā iesaistīti Lielvārdes novada vispārīzglītojošo skolu jaunieši no 13 gadu vecuma. Pētījuma mērķis, balstoties uz iegūtajiem rezultātiem, ir izveidot ilgtspējīgu rīcības plānu novada skolu jauniešu līdzdalības paaugstināšanai, vienlaikus samazinot priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas risku.

Raksta mērķis: analizēt skolēnu attieksmi pret izglītību, piederības izjūtu izglītības iestādei, novadam, valstij, savu nākotnes iespēju apzināšanos un atbalsta sistēmas izmantošanu grūtās dzīves situācijās.

Priekšlaicīga mācību pārtraukšana un tās sekas *Early school leaving and it's effects*

Eiropā un arī Latvijā joprojām ir augsts priekšlaicīgi mācības pārtraukušo (turpmāk - PMP) skolēnu skaits.

Jēdziens “Priekšlaicīgi mācības pārtraukušie” ietver visas izglītības pamešanas formas pirms vispārējās vidējās izglītības vai vidējas profesionālās izglītības iegūšanas, dažreiz arī pamatizglītības neiegūšana līdz 18 gadu vecumam (Gyonos, 2011).

Saskaņā ar Eurostat definīciju pārskatā “Early leavers from education and training by sex” (<https://ec.europa.eu/eurostat>, 2018) izglītību priekšlaicīgi pārtraukušie ir jaunieši vecumā no 18 līdz 24 gadiem ar iegūtu pamatizglītību, kas neturpina tālākizglītību vai apmācību. Šī definīcija attiecas uz 18-24 gadus veciem jauniešiem, kuri Eurostat datu pārskata veikšanas laikā atbilst diviem nosacījumiem: augstākais iegūtais izglītības vai apmācības ISCED (International Standard Classification of Education - Starptautiska standartizēta izglītības klasifikācija) līmenis ir 0, 1, 2 vai 3c, un respondenti nav saņēmuši izglītību vai apmācību četras nedēļas pirms pārskata veikšanas (<https://ec.europa.eu/eurostat>, 2018).

Dažādās pasaules valstīs atšķiras jauniešu vecums, uz kuru tiek attiecināta priekšlaicīga mācību pārtraukšana. Piemēram, ziņojumā “Eligible School Leaver Guideline” (2018) Austrālijā par priekšlaicīgi mācības pārtraukušiem tiek uzskatīti tie izglītojamie, kas nav sasnieguši 22 gadu vecumu un nav ieguvuši vidējo izglītību vai vidējai izglītībai ekvivalentu izglītības līmeni.

Pēc Eurostat datiem (<https://ec.europa.eu/eurostat>, 2018) pārskatā “Early leavers from education and training by sex” Latvijā 2018.gadā 8% izglītojamo priekšlaicīgi pārtrauca mācības. Savukārt Baltijas Sociālo zinātņu institūts secinājis, ka 26% skolu saskārušās ar priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas problēmu.

1.tabula. Priekšlaicīgi mācības pārtraukušie 18-24 gadus veci jaunieši (%)
Table 1 Early school leavers from education of the population aged 18-24 in %

Valsts	2008.gads	2018.gads
Horvātija	4,4	3,1
Slovēnija	5,1	4
Lietuva	7,5	4,8
Latvija	15,5	8
Igaunija	14	11,5
Īslande	24,4	20,4
Turcija	45,5	31,3

Avots: Autores sastādīts, izmantojot Eurostat datus “Early leavers from education and training by sex”, (<https://ec.europa.eu/eurostat>, 2018)

Eiropas Savienības dalībvalstis ir uzstādījušas mērķi līdz 2020.gadam samazināt priekšlaicīgi mācības pārtraukušo jauniešu skaitu līdz 10% no visas attiecīgās vecuma grupas jauniešiem. Kā redzams 1.tabulā, Latvijai jau 2018.gadā bija izdevies samazināt PMP jauniešu skaitu līdz 8%. Viszemākie PMP rādītāji ir tādām valstīm kā Horvātija un Slovēnija, turpretī vislielākais skaits priekšlaicīgi mācības pārtraukušo ir Īslandē un Turcijā. Salīdzinot trīs Baltijas valstis, Latvijai un Lietuvai ir izdevies sasniegt mērķi, bet Igaunijā 2018.gadā uzrādīti 11,5% PMP jauniešu.

Ir vairāki iemesli, kāpēc skolēni pārtrauc mācības – grūtības mācībās, sociālas problēmas, motivācijas trūkums, nepietiekamas iespējas saņemt profesionālu padomu (Gyonos, 2011).

Bieži vien iespēja nopelnīt, vienalga kādiem līdzekļiem, jauniešiem kļūst par prioritāti, salīdzinot ar izglītību vai apmācību.

Jaunieši necenšas iegūt izglītību vai apmācību, ja viņi izglītības iestādē nejūtas labi vai jūtas nepiederīgi. Bērni, kas demonstrē uzvedības problēmas, bieži tiek atstumti no savu vienaudžu puses (Hickman & Heinrich, 2011), kas rada atsvešināšanos no klases kolektīva un skolas. Atstumtiem skolēniem izglītības iestāde kļūst sociāli un akadēmiski nepievilcīga un šie skolēni meklē citus tādus pašus vienaudžus atbalsta gūšanai, tādējādi formējot delinkventu pusaudžu grupas.

Bieži vecākiem nav laika līdzdarboties bērnu izglītībā. Vecāku nodarbinātībai un aizņemtībai palielinoties, nav iemesla domāt, ka nākotnē vecāku laika un uzmanības sadalījums mainīsies par labu bērnu izglītībai (Dryfoos, 1991).

Izglītības priekšlaicīgai pamešanai ir tālejošas individuālas, sociālas, ekonomiskas, kultūras un politiskas sekas. Sekas var iedalīt īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa sekās, tās var būt tiešas un netiešas (Walther & Pohl, 2005).

Jauniešiem ar zemu izglītības līmeni ir visgrūtāk atrast darbu, jo uz mazāku skaitu pieejamo darba vietu viņiem jākonkurē ar saviem izglītotajiem un kvalifikāciju ieguvušajiem vienaudžiem.

Autore secina, ka mācību pārtraukšana var būtiski ietekmēt jauniešu dzīves ceļa izveidi.

“Karjeras atbalsta pasākumi riska grupu jauniešiem” norādītas individuālās PMP sekas, kas ietver augstāku bezdarba iespējamību (salīdzinot ar vienaudžiem, kas ieguvuši izglītību) un bezdarba ilgumu, zemāku personīgās vērtības apziņu, zemāku izpeļņu mūža garumā un sliktāku veselības stāvokli, zemāku apmierinātību ar dzīvi.

Sociālās sekas ir augstāks noziedzības līmenis, zemāks ekonomiskās izaugsmes temps, vājāka saikne starp vecākiem un bērniem, sliktāks sabiedrības veselības stāvoklis, zemāka sociālā vienotība un augstāks bezdarba līmenis.

Finansiālās sekas ir zemāki nodokļu ieņēmumi, augstākas policijas un krimināltiesu izmaksas (Psacharopoulos, 2007).

Autore secina, ka izglītības priekšlaicīga pamešana ietekmē jauniešu dzīves kvalitāti, sākot ar izglītības ieguvu un beidzot ar iesaistīšanos darba tirgū. Neiegūstot nepieciešamās prasmes jau agrīnos skolas gados, daudzi nespēj pielāgoties mainīgajam darba tirgum. Izglītojamiem, kas pakļauti priekšlaicīgam mācību pārtraukšanas riskam, ir grūtāk kā citiem vienaudžiem kļūt patstāvīgiem un neatkarīgiem, kā arī vēlākā dzīves posmā rūpēties par citiem, piemēram, saviem bērniem vai vecākiem.

Ir veikti pētījumi (Polidano, Tabasso, & Tseng, 2012) par ārpus izglītības sistēmas pavadītā laika ilguma ietekmi uz jaunieša turpmāko izvēli. Laiks, kas pavadīts ārpus izglītības sistēmas, var likt aizmirst prasmes, kas vajadzīgas, lai pēc tam turpinātu mācīties. Bieži šādos gadījumos vecāki grib, lai jauniešis sāk strādāt un pelnīt naudu. No otras puses, esot ārpus izglītības sistēmas, iespējams skaidrāk uzstādīt mērķus un novērtēt, kāda izglītība būs nepieciešama mērķu sasniegšanai.

PMP riskam ir pakļautas dažādas izglītojamo grupas. Lielākā daļa riskam pakļauto jauniešu parasti ir grūti sasniedzami un nelabprāt pieņem viņiem domātos pakalpojumus un iespējas, neiesaistās pasākumos vai speciāli šai mērķgrupai paredzētās aktivitātēs (Bishop, 2018).

Izglītības un jaunatnes politika jauniešu līdzdalības veicināšanai *Education and youth policies to promote youth participation*

Izglītība ir process, kurā tiek nodrošinātas ikviena izglītojamā līdzdalības iespējas mācību procesā un kultūrā.

Latvijas Republikā ir izstrādāti MK noteikumi Nr.416 “Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem” (<https://likumi.lv/ta/id/309597>). Tajos ir noteikti uzdevumi nostiprināt un attīstīt caurviju prasmes, lai izglītojamais prastu un vēlētos patstāvīgi mācīties mūža garumā, plānotu un vadītu savu izziņas procesu un pieņemtu atbildīgus lēmumus.

Latvijas Republikā ir pieņemts arī “Jaunatnes likums”. Likuma mērķis ir uzlabot jauniešu — personu vecumā no 13 līdz 25 gadiem — dzīves kvalitāti, veicinot viņu iniciatīvas, darba tikumu un patriotismu, līdzdalību lēmumu pieņemšanā un sabiedriskajā dzīvē, kā arī atbalstot darbu ar jaunatni (<https://likumi.lv/ta/id/175920>).

Jaunatnes politika nodrošina jauniešiem iespēju iesaistīties jaunatnes politiku ietekmējošu lēmumu apspriešanā pirms to pieņemšanas; sekmēt jauniešu nodrošināšanu ar viņu attīstības vajadzībām atbilstošu informāciju; nodrošināt jauniešiem iespēju bez jebkādas diskriminācijas aktīvi piedalīties sabiedriskās, politiskās, kultūras un ekonomiskās dzīves aktivitātēs; risinot ar jaunatni saistītus jautājumus, izvērtēt jauniešu intereses, tiesības, vajadzības un iespējas; veicināt tādu apstākļu veidošanos, kuros jauniešiem ir iespēja būt ekonomiski patstāvīgiem Latvijas iedzīvotājiem.

Latvijā ir realizēti vairāki projekti un atbalsta programmas PMP riska samazināšanai un jauniešu līdzdalības veicināšanai: “Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai” PuMPuRS, „Atbalsts pozitīvai uzvedībai” (APU), „Vecāku kompetences pilnveide skolēnu izglītības ieguves atbalstam un sadarbībai izglītības iestādes, pašvaldības un valsts līmenī” (VeIP), „Karjeras

atbalsta programma skolēniem” (KA), „Studentu un skolēnu sadarbības programma “Lakstīgala”(Kraģe & Ivanova, 2018).

Galvenie uzdevumi dažādos projektos līdz šim ir bijuši sekmēt vēlēšanos darboties, sekmēt izziņas interesi, sekmēt izpratni par mācīšanās nozīmīgumu, sekmēt ikdienas plānošanas apguvi un sevis pilnveides iespēju saskatīšanu.

Atbalsta programmu vispārīgais mērķis – mazināt jauniešu atstumtību un sekmēt viņu iekļaušanos izglītības procesā, sabiedrībā.

Pētījums par Lielvārdes novada jauniešu līdzdalību sociālajos procesos *Survey on youth involvement in social processes*

Valsts reģionālās attīstības aģentūras sniegtajā informācijā “Novadu teritorijas attīstības līmeņa indeksi pēc 2018.gada datiem” redzams, ka Lielvārdes novads 111 pašvaldību vidū ieņem 22.vietu, kas ļauj izdarīt secinājumus par kopējo attīstību novadā un jauniešu ģimeņu labklājību.

Indeksa aprēķinā ņemti vērā tādi lielumi kā ekonomiski aktīvo individuālo komersantu un komercsabiedrību skaits, bezdarba līmenis, trūcīgo personu īpatsvars iedzīvotāju kopskaitā, kopējais noziedzīgo nodarījumu skaits, iedzīvotāju skaits virs darbspējas vecuma un iedzīvotāju ienākuma nodoklis uz vienu iedzīvotāju.

Lielvārdes novada pašvaldība ar Izglītības un zinātnes ministrijas Jaunatnes politikas valsts programmas atbalstu ir uzsākusi projekta “Skatāmie vienā virzienā!” īstenošanu, kura ietvaros ir veikts pētījums par jauniešu līdzdalību sociālajos procesos, jauniešu plāniem un pieejamo atbalstu grūtībās, lai izstrādātu preventīvo pasākumu un līdzdalību veicinošu pasākumu plānu jeb jaunatnes politikas programmu.

Preventīvo pasākumu mērķis ir noskaidrot alternatīvas izglītības iespēju nodrošināšanu, pieaugošo izglītības iespēju daudzveidību, karjeras attīstības atbalsta pakalpojumu un konsultēšanas pakalpojumu pieejamību un kvalitāti.

Skolēna mācīšanās ir jāsaista ar viņa pieredzi un ikdienu, lai sekmīgi spētu plānot savu nākotni. Skolēnam jābūt iesaistītam viņam aktuālu lēmumu pieņemšanā, mācībām jārosina interesēties un iesaistīties izglītības iestādes kultūras veidošanā un sabiedrībā notiekošajos procesos, tādējādi veicinot līdzdalību un samazinot priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu.

Pētījuma veikšanai izmantota elektroniska aptauja. Kopumā novadā pētījumā tika iesaistīti jaunieši līdz 25 gadu vecumam, taču šajā rakstā autore analizē tikai skolas vecuma jauniešu (vecumā 13-19 gadi) atbildes. Pētījumā iesaistīti visu Lielvārdes novada skolu visi jaunieši no 13 gadu vecuma.

Raksturojot respondentu kopu, jāatzīmē, ka pavisam uz jautājumiem atbildējuši 188 jaunieši vecumā no 13 līdz 19 gadiem. 157 respondenti turpina iegūt izglītību pamatskolas posmā, 31 no respondentiem ir ar jau iegūtu

pamatizglītību. Teritoriāli 64% aptaujāto ir Lielvārdes pilsētas skolu skolēni, bet 36% ir no Lielvārdes novada lauku teritorijas (Lēdmane, Jumprava, Kaibala).

Lai noteiktu izglītojamo līdzdalību un piederības sajūtu skolai, novadam un valstij, respondenti tika lūgti atbildēt uz jautājumiem par dalību skolas pasākumos, apmierinātību ar dzīvi novadā kopumā un savu piederības sajūtu Latvijai un ES.

Analizējot atbildes par respondentu līdzdalību un iesaisti dažādās skolas un novada aktivitātēs, iegūtie rezultāti liecina, ka 57% respondentu ir piedalījušies kā dalībnieki skolas kultūras pasākumos, 62% piedalās interešu pulciņos, bet nopietnu māksliniecisko pašdarbību (koris, deju kolektīvi) realizē 38% respondentu. No iegūtajām atbildēm autore secina, ka skolēni pietiekami aktīvi iesaistās skolas organizētos pasākumos izglītības iestādē ārpus mācību procesa.

Jaunatnes politikas veidošanā savā skolā vai novadā iesaistījušies 24% no aptaujātajiem (piedalījušies skolēnu pašpārvaldē), savukārt 17% iesaistījušies jauniešu organizācijās, 39% ir iesaistījušies brīvprātīgajā darbā, 22% respondentu iesaistījušies labdarībā. Autore secina, ka aptaujātie neizrāda iniciatīvu un pietiekami neiesaistās jaunatnes politiku veidojošajos vai citos sociālajos procesos.

17% jeb 32 skolēni pēdējā gada laikā nav iesaistījušies nevienā skolas pasākumā, kas ir satraucošs skolēnu līdzdalības un līdz ar to arī piederības izjūtas rādītājs. Tas jāņem vērā, veidojot turpmāko jauniešu līdzdalības veicināšanas plānu novadā.

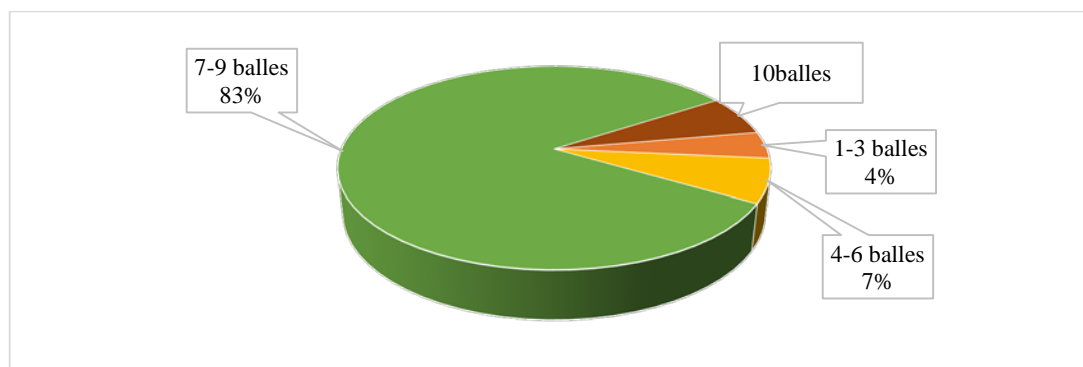
Novērtējot apmierinātību ar dzīvi Lielvārdes novadā kopumā, 64% respondentu ir apmierināti ar dzīvi. 2% respondentu ir ļoti neapmierināti ar notiekošo novadā, 14% drīzāk neapmierināti, bet 16% respondentu ir grūti pateikt vai viņi ir apmierināti ar dzīvi novadā. Lielākā daļa no respondentiem, kas nav apmierināti ar dzīvi novadā (48 aptaujātie no 61), ir norādījuši, ka nesaista savus nākotnes plānus ar Lielvārdi. Autore secina, ka šī aptaujāto skolēnu daļa nejut piederību novadam.

Lai uzlabotu un paaugstinātu apmierinātības līmeni, respondenti iesaka iekārtot stadionu, organizēt jauniešu balles (tai skaitā ne tikai Lielvārdes centrā), ierīkot skeitparku, baseinu, kino. Autore secina, ka skolēniem pietrūkst atpūtas un pulcēšanās vietu, kur jēgpilni pavadīt brīvo laiku.

Novērtējot apmierinātību ar savu personīgo dzīvi (1. att.) 10 ballu skalā, (kur 10 ir pilnība apmierināts, bet 1- pilnībā neapmierināts), 4% respondentu savu apmierinātību novērtē ar 1-3 ballēm. Kā galvenie iemesli neapmierinātībai ir minēta liela slodze skolā, slikti vērtējumi un sliktas attiecības ar vecākiem. 2 atbildes vērtējamas arī ka trauksmes signāls – “depresija”; “jo neuzskatu, ka manai dzīvei ir jēga”.

7% respondentu savu apmierinātību ar dzīvi novērtējuši no 4 līdz 6 ballēm, 83% respondentu ar savu dzīvi ir apmierināti (7-9 balles), 6% respondentu savu dzīvi novērtējuši uz 10 ballēm.

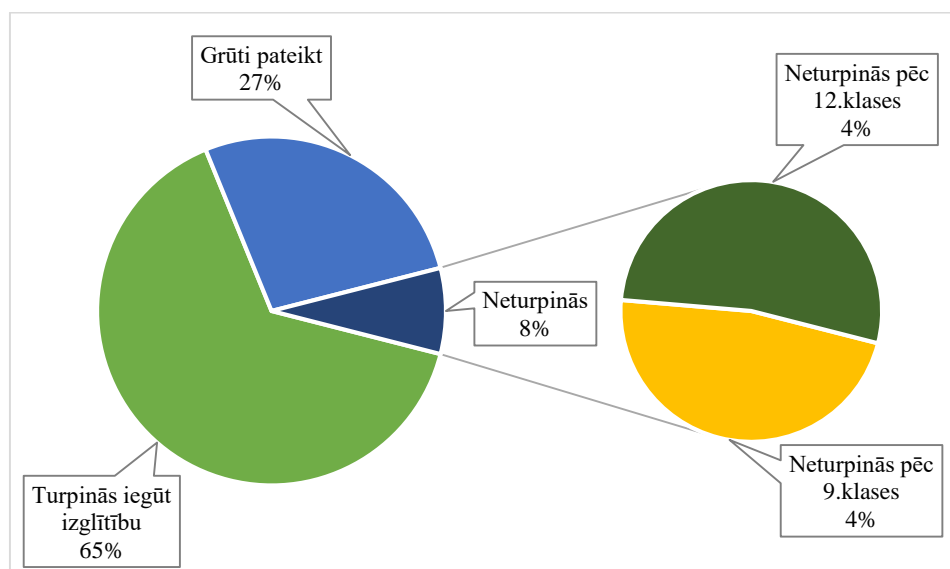
Autore secina, ka lielākā daļa respondentu ar savu dzīvi ir apmierināti, kas ir viens no labklājības rādītājiem.

1. attēls. Lielvārdes novada jauniešu apmierinātība ar savu dzīvi (Lielvārdes novada jauniešu aptaujas rezultāti 2019)

Figure 1 Satisfaction with their lives of young people in Lielvarde municipality

Analizējot atbildes (2. att.) par augstāko izglītības līmeni, kuru respondenti plāno sasniegt, vērojama satraucoša aina. 27% respondentu ir grūti pateikt, kāds ir augstākais izglītības līmenis, ko viņi plāno sasniegt. Autore secina, ka šie skolēni nav izvirzījuši sev ilgtermiņa mērķus.

2. attēls. Lielvārdes novada jauniešu plānotā turpmākā izglītība (Lielvārdes novada jauniešu aptaujas rezultāti 2019)

Figure 2 Intentions of young people in Lielvārde municipality about their future education

10 respondenti (4%) neplāno turpināt izglītības ieguvu pēc vidusskolas, savukārt 10 respondenti neplāno mācīties pēc pamatskolas. Kopā tie ir 20 respondenti jeb 8% Lielvārdes novada skolēnu, kas atbilst priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas riska grupai. Iegūtie rezultāti sakrīt ar Latvijas kopīgajiem rādītājiem.

65% respondentu jau šobrīd ir nolēmuši pēc vidējās izglītības iegūšanas turpināt izglītības ieguvu augstskolā vai profesionālās izglītības iestādē.

Kā papildus zināšanas, ko skolēni vēlētos apgūt ārpus obligātā izglītības satura, minētas prezentēšanas un publiskās runas prasmes, medijpratība, kritiskā domāšana, projektu rakstīšana/īstenošana un valodas.

Veselības problēmas ir viens no priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas iemesliem, tāpēc 23 respondentu jeb 12% atbildes, kas liecina par savas veselības zemu novērtējumu, jāņem vērā, veidojot turpmāko preventīvo pasākumu plānu.

Arī analizējot atbildes par atbalstu emocionāli grūtos brīžos, vērojama satraucoša aina. 37% respondentu nemeklē atbalstu ne pie ģimenes locekļiem, ne pie izglītības iestādes vai pašvaldības speciālistiem, bet paši tiek galā un tikai 6% aptaujāto izmanto speciālistu palīdzību.

Autore secina, ka gadījumā, ja mācību procesā radīsies grūtības, kas bieži ir PMP cēlonis, jauniešiem ir augsts risks pamest izglītību, jo viņi problēmu risināšanā neiesaista ģimeni vai speciālistus.

Jautāti par piederību skolai, Lielvārdei, Latvijai, Eiropas Savienībai, 95% respondentu atbildējuši, ka jūt piederību Lielvārdei, 92% jūt piederību Latvijai un 84% apzinās sevi kā ES pilsoni.

Novērtējot savas iespējas ietekmēt lēmumus, ko pieņem pašvaldībā, 71% respondentu nesaskata iespējas ietekmēt lēmumu pieņemšanu. Analizējot sniegtās atbildes autore secina, ka aptaujātajiem skolēniem nav interese un vēlēšanās līdzdarboties, jo Lielvārdes novada jauniešiem ir dažādas iespējas iesaistīties lēmumu pieņemšanā un iniciatīvu organizēšanā.

Secinājumi

Conclusions

Izglītības mērķis ir noteikts kā ikviena jaunieša mērķtiecīga un lietpratīga savas nākotnes veidošana. Izglītības priekšlaicīgai pamešanai ir individuālas, sociālas, ekonomiskas, kultūras un politiskas sekas.

Zemā jauniešu līdzdalība ir tieši saistīta ar priekšlaicīgu mācību pārtraukšanas riska palielināšanos.

Lielākā daļa pētījumā aptaujāto skolēnu ar savu dzīvi ir apmierināti un vairāk kā puse aptaujāto jauniešu aktīvi līdzdarbojas skolas dzīvē, taču 17% pēdējā gada laikā nav iesaistījušies skolas pasākumos, kas ir satraucošs skolēnu līdzdalības un līdz ar to arī piederības izjūtas rādītājs.

8% Lielvārdes novada aptaujāto skolēnu neplāno turpināt mācības pēc pamatskolas un/vai vidusskolas beigšanas, kļūstot par priekšlaicīgas mācības pārtraukšanas riska grupu.

Eiropā un Latvijā lielu uzmanību pievērš skolu beidzēju skaita paaugstināšanai un augstāka izglītības un apmācības līmeņa sasniegšanai.

Izstrādājot preventīvo pasākumu un jauniešu līdzdalību veicinošo pasākumu plānu, Lielvārdes novadā jāņem vērā, ka skolēnam jābūt iesaistītam viņam aktuālu lēmumu pieņemšanā.

Jāveido jauniešiem draudzīgi līdzdalības un piederību veicinoši mehānismi ne tikai skolā, bet visā novadā, veicinot jauniešu mācīšanos un nozīmīgu dzīves prasmju iegūšanu arī ārpus izglītības iestādes.

Summary

By evaluating the possibilities to impact decisions made in their municipality, most of the young people of Lielvārde municipality are very skeptical and don't see ways to impact decision making.

While elaborating preventive measures and measures to support youth involvement, one has to take into account, that young people need to be involved in decision making and different cultural and social processes.

Most of the young people, who participated in this survey, are satisfied with their life. More than a half is actively involved in school's life, nevertheless 17% have not taken part in school activities during last year, which is a very alarming signal.

8% of the surveyed young people had no intention to continue their education after completion of primary and/or secondary school. Which makes them to be at risk of early school leaving.

Literatūra References

- Baltijas Sociālo zinātņu institūts. (2014). *Pētījums par priekšlaicīgas mācību pamešanāsiemēm un riskiem jauniešiem vecuma grupā no 13 līdz 18 gadiem*. Pieejams <http://www.izm.gov.lv/images/statistika/petijumi/41.pdf>
- Bishop, A.M. (2018) *Educational Planning of Court-Involved Youth*. Routledge Ltd.
- Dryfoos, J.G. (1991). *Adolescents at Risk*. Oxford University Press.
- Eligible School Leaver Guidelines*. (2018). Retrieved from https://www.dss.gov.au/sites/default/files/documents/09_2018/des-eligible-school-leaver-guidelines.pdf
- ESF projekta „Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai” (8.3.4.0/16/I/001) materiāli*. Pieejams <http://www.pumpurs.lv/>
- ESF projekta „Atbalsta programmu izstrāde un īstenošana sociālās atstumtības riskam pakļauto jauniešu atbalsta sistēmas izveidei” (Nr. 2010/0328/IDP/ 1.2.2.4.1/10/IPIA/VIAA/002) materiāli*. Pieejams <https://du.lv/projekti/projekti/es-fondu-projekti/esf-lidzfinansetie-projekti/atbalsta-programmu-izstrade-un-istenosana-socialas-atstumtibas-riskam-paklauto-jauniesu-atbalsta-sistemas-izveidei/>
- ESF projekta “Kompetenču pieeja mācību saturā”(8.3.1.1/16/I/002 SAM: 8.3.1.) materiāli*. Pieejams

- https://visc.gov.lv/visc/projekti/dokumenti/esf_831/20161101_apraksts.pdf
- Eurostat. (2018). *Early leavers from education and training by sex. Europe_2020_Targets*. Retrieved from https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/t2020_40/default/table?lang=en
- Gyonos, E. (2011). Early School Leaving: Reasons and Consequences. *Theoretical and Applied Economics, Volume XVIII*. Retrieved from <http://store.ectap.ro/articole/660.pdf>
- Hickman, G.P., & Heinrich, R.S. (2011) *Do Children Drop Out of School in Kindergarten?* R&L Education.
- Jaunatnes likums*. Pieejams <https://likumi.lv/ta/id/175920-jaunatnes-likums>
- Jaunatnes starptautisko programmu aģentūra. Pieejams <http://jaunatne.gov.lv/lv/raksti/lievardes-novada-pasvaldiba-uzsakts-projekts-skatamies-viena-virziena>
- Krage, G., & Ivanova, I. (2018). Development and Management of Support System for Early School Leavers. *Society. Integration. Education Proceedings of the International Scientific Conferenc., Volume III*. DOI: <http://dx.doi.org/10.17770/sie2018vol1.3278>
- MK Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem Nr.416*. Pieejams <https://likumi.lv/ta/id/309597-noteikumi-par-valsts-visparejas-videjas-izglitibas-standartu-un-visparejas-videjas-izglitibas-programmu-paraugiem> *Pētījums par politikas alternatīvu veidošanu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas problēmas risināšanai*. Pieejams https://izm.gov.lv/images/statistika/petijumi/IZM_PMP_Gala_zinojums
- Polidano, C., Tabasso, D., & Tseng, Y.P. (2012). *A Second Chance at Education for Early School Leavers, Melbourne Institute Working Paper, 14/12*. Retrieved from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2135284
- Psacharopoulos, G. (2007). The costs of school failure: a feasibility study. *Analytical report for the European Commission prepared by the European expert network on economics of education (EENEE)*. Retrieved from http://www.mp.gov.rs/resursi/dokumenti/dok206-eng-EENEE_The_Costs_of_School_Failure.pdf
- Valsts Izglītības Attīstības Aģentūra. (2010). *Karjeras atbalsta pasākumi riska grupu jauniešiem*. Pieejams <http://viaa.gov.lv>
- Valsts Reģionālās Attīstības aģentūra. *Novadu teritorijas attīstības līmeņa indeksi pēc 2018.gada datiem*. Pieejams http://www.vraa.gov.lv/lv/publikacijas/attistibas_indeks/
- Walther, A., & Pohl, A. (2005). Thematic study on policy measures concerning disadvantaged youth: final report. *Tübingen: IRIS*. Retrieved from https://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/